

VU Research Portal

Subjectiviteit als taalgebruik in dagbladen en nieuwsweblogs

Lagerwerf, L.; Schurink, M.; Oegema, D.

published in

Tijdschrift voor Communicatiewetenschap
2011

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Lagerwerf, L., Schurink, M., & Oegema, D. (2011). Subjectiviteit als taalgebruik in dagbladen en nieuwsweblogs. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 39(3), 107-126. [6].
http://www.boomlemmatijdschriften.nl/tijdschrift/TCW/2011/3/TCW_1384-6930_2011_039_003_007.pdf

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Luuk Lagerwerf, Marjolein Schurink & Dirk Oegema*

Subjectiviteit als taalgebruik in dagbladen en nieuwsweblogs

Het belangrijkste verschil tussen nieuwsweblogs en dagbladen is de wijze waarop zij subjectiviteit uitdrukken in taalgebruik. Door middel van een taalkundige inhoudsanalyse werden verschillen tussen dagbladen en nieuwsweblogs vastgesteld. Stilistische en grammaticale verschijnselen zijn op zinsniveau gemeten en vergeleken tussen diverse genres in kranten en twee nieuwsweblogs. Het belangrijkste resultaat was dat in vergelijking met dagbladen gebeurtenissen in nieuwsweblogs sterker worden geschreven vanuit een schrijversperspectief. In dagbladen worden verschillende stemmen aan het woord gelaten, die met elkaar de nieuwsgebeurtenis gestalte geven. Een algemene conclusie is dat subjectiviteit in de journalistiek vooral een kwestie is van stijl.

Subjectiviteit als taalverschijnsel in dagbladen en nieuwsweblogs

Door de opkomst van digitale media en internet staan de laatste jaren de vanzelfsprekende routines en conventies in de journalistiek onder druk (Bakker, 2010; Costera Meijer, 2010). De problematiek wordt door sommige onderzoekers geanalyseerd als een strijd tussen de 'gevestigden' van de traditionele journalistiek, en de 'nieuwkomers', zoals bloggers, die zich weinig aantrekken van geldende journalistieke regels (Neveu, 2007; Broersma, 2010a; Janssen, 2010). De nieuwkomers zijn openlijk subjectief en proberen zich te onderscheiden via persoonlijke stijlmiddelen (Matheson, 2009). De gedachte dat bloggers amateurjournalisten zijn met weinig toegang tot de journalistieke bronnen of mogelijkheden tot hoor en wederhoor (Bakker, 2010), verklaart niet alle verschillen tussen de nieuwkomers en de gevestigde orde (Broersma, 2010b; Matheson, 2009).

Een nieuwsweblog als GeenStijl.nl wordt, net als een dagblad, gemaakt door een redactie met vaste schrijvers in dienst en een vaste werkwijze (Borger, in voorberei-

* Luuk Lagerwerf (gepromoveerd aan de Universiteit van Tilburg, 1998) werkt als universitair hoofddocent aan de Faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit Amsterdam. Correspondentie: De Boelelaan 1105, 1081 HV Amsterdam. Tel: 020 5982921. E-mail: l.lagerwerf@let.vu.nl.

Marjolein Schurink (Master of Arts in Journalistiek aan de Vrije Universiteit Amsterdam, 2010) werkt als copywriter bij communicatie-adviesbureau Q-marq. Correspondentie: Prins Hendrikstraat 1d, 8131 AC Wijhe. E-mail: marjoleinschurink@q-marq.nl

Dirk Oegema (gepromoveerd aan de Vrije Universiteit Amsterdam, 1987) werkt als universitair docent aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Vrije Universiteit Amsterdam. Correspondentie: De Boelelaan 1081, 1081 HV Amsterdam. Tel: 020 5986829. E-mail: d.oegema@vu.nl.

ding). Er zijn echter verschillen tussen een nieuwsw weblog en een traditionele (online) krant (Lowrey, 2006). Het belangrijkste verschil is dat bloggers zich ten doel stellen niet op de traditionele journalistiek te lijken (Chesney & Su, 2010; Ekdale, Namkoong, Fung & Perlmutter, 2010; Robinson & Deshano, te verschijnen). Traditionele journalisten streven objectiviteit na en doen moeite hun subjectieve waardeoordelen te beperken. Bloggers doen dit echter niet. Zij schrijven vanuit hun belevingswereld, en richten zich niet op een algemeen of gedefinieerd publiek (Matheson, 2009). GeenStijl-oprichter Dominique Weesie zei ooit in een interview met het dagblad *Trouw* (26 januari 2006) dat ze bij GeenStijl geen zin hebben om journalistiek onafhankelijke, niet-gekleurde en zakelijke berichten te publiceren. De eindredacteur van Joop.nl, Francisco van Jole, doet niet stiekem over de linkse signatuur van zijn nieuwsw weblog.

Een cruciaal verschil tussen de nieuwkomers en de gevestigden is dus dat de gevestigden streven naar een vorm van objectiviteit in de verslaggeving, waar de nieuwkomers juist subjectiviteit als uitgangspunt nemen (Matheson, 2009). Volgens Broersma (2010b) is objectiviteit niet zozeer het gevolg van journalistieke routines, maar een effect van een bepaalde manier van schrijven. Om de lezer te overtuigen van hun objectiviteit, hanteren de gevestigde journalisten een bepaalde schrijfstijl (Broersma, 2010b). Broersma (2010b) onderbouwt deze stellingname niet met een vergelijkende analyse van het schrijven van bloggers en van journalisten. Het doel van dit onderzoek is in die leemte te voorzien.

Objectiviteit in de journalistiek is niet een universeel en eeuwig streven geweest (Broersma, 2010b). Het is een uitvloeisel van veranderingen in de Anglo-Amerikaanse journalistiek van de tweede helft van de negentiende eeuw (ibid.). In het tweede en derde kwart van de twintigste eeuw was de Nederlandse journalistiek aan het professionaliseren, met objectivering als belangrijke norm. In een vergelijking van het taalgebruik tussen Nederlandse kranten uit de jaren vijftig en uit 2002 vond Vis (2011) dat met name het aantal citaten in nieuwsberichten aanzienlijk was toegenomen. Deze bevinding is in lijn met Broersma's (2010b) stellingname dat journalisten door middel van schrijfstijl hun objectiviteit materialiseren.

Hoewel objectiviteit als absoluut begrip niet goed kan worden onderzocht (Van Zoonen, 1998), is het wel mogelijk gradaties van subjectiviteit in journalistieke teksten vast te stellen (Pit, 2003). Het is met name mogelijk taalkundige variabelen te benoemen die een uitdrukking vormen van subjectiviteit (Semino, Short & Culpeper, 1997; Vis, 2011). Als het zo is dat bloggers zich welbewust subjectief opstellen (Matheson, 2009), en dat journalistieke objectiviteit zich met name toont in schrijfstijl (Broersma, 2010b), dan zou het verschil tussen de nieuwkomers en de gevestigden in de journalistiek zich vooral moeten uiten in de mate waarin zij hun subjectiviteit in taalgebruik tonen. Daarom is de probleemstelling van het onderzoek: *vertonen nieuwsw weblogs een hogere mate van subjectiviteit dan krantenteksten?*

Interessant aan de beantwoording van de probleemstelling is vooral hoe die subjectiviteit in taalgebruik kan worden vastgesteld. De gedachte dat journalistieke objectiviteit vooral een kwestie van taalgebruik is, vergroot het belang van een duidelijke

lijk antwoord op die vraag. Daarnaast is de relevantie van het onderzoek vooral ingegeven door de analyse dat de nieuwkomers juist met hun welbewuste subjectiviteit op de tenen van de gevestigde orde zijn gaan staan. Daarmee wordt de gevestigde journalistieke orde onder druk gezet (Neveu, 2007; Janssen, 2010).

Om de vraag te beantwoorden of de mate van subjectiviteit bij nieuwsweblogs groter is dan in krantenteksten zijn teksten over de rechtszaak tegen Geert Wilders in de periode van 21 januari 2009 tot 3 april 2010 geanalyseerd op vier taalgebruikscategorieën die subjectiviteit uitdrukken. In deze rechtszaak werd Wilders vervolgd wegens haatzaaien en het zwartmaken van moslims. Naar verwachting levert dit nieuwsonderwerp uiteenlopende meningen op, is het goed af te bakenen, en is het verloop van de gebeurtenissen (het verloop van het proces) voorspelbaar. Zo wordt de kans verkleind dat feitelijke ontwikkelingen de uitkomsten van de vergelijking beïnvloeden.

De voorspelling dat bloggers subjectiever schrijven ligt voor de hand, maar de manier waarop minder. Welke linguïstische kenmerken maken duidelijk dat bloggers subjectiever schrijven dan journalisten? Deze kenmerken worden in de volgende paragraaf geïntroduceerd, en vormen de basis voor de hypothesen die erin worden afgeleid.

Talige subjectiviteit en de taalgebruiksaspecten

Talige subjectiviteit manifesteert zich als de opvatting of zienswijze van de auteur onderdeel wordt van de inhoud van de uiting (Pit, 2003). Gradaties van talige subjectiviteit worden zichtbaar in taalverschijnselen als *speech presentation*, transitiviteitsprocessen, *personalization*, en connotatieve verwijzingen. Deze taalverschijnselen zijn weer onder te verdelen in diverse specifieke grammaticale categorieën. In deze paragraaf bespreken we de vier taalverschijnselen en formuleren waar mogelijk hypothesen voor de talige subjectiviteit tussen nieuwsweblogs en dagbladen.

Speech presentation

De representatie of demonstratie van iemands woorden of gedachten is de meest directe manier om een subjectieve zienswijze te uiten. Met deze representatie kun je de mate van subjectiviteit van gerapporteerde uitingen in teksten vaststellen (Sanders & Redeker, 1993; Pit, 2003). In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van het model van Leech & Short (1981) dat toegepast wordt in de onderzoeken van Semino, Short & Culpeper (1997) en Semino & Short (2004).

Figuur 1 schetst de gradaties van subjectiviteit uitgedrukt door vormen van *speech presentation*. Aan de linkerkant van de schaal heeft de schrijver de meeste inbreng en controle over (andermans) uitingen en aan de rechterkant het minst. Helemaal ter linkerzijde staat *narration*, ofwel het ontbreken van enige *speech presentation*. Voorbeeld (1) illustreert deze feitelijke beschrijving van een gebeurtenis.

◀— Speech presentation scale —▶

[N] NRSA IS FIS DS FDS

FIGUUR 1 *De speech-presentationschaal*

(1)Vandaag is de grote dag in het showproces tegen Geert Wilders. (GeenStijl, 20-01-2010)

Verwacht wordt dat narration vaker aangetroffen wordt dan speech presentation in nieuwsweblogs, vergeleken met dagbladen, omdat in nieuwsweblogteksten bronnen minder vaak aan het woord komen. Narration staat wat dat betreft tegenover speech presentation an sich.

De speech-presentationcategorieën variëren in subjectiviteit. De minst subjectieve categorieën zijn *direct speech* (DS) en *free direct speech* (FDS). Hiermee worden uitspraken gerapporteerd alsof ze door de originele spreker zo uitgesproken zijn (Redeker, 1996). Een voorbeeld van direct speech is het onderstreepte deel in voorbeeld (2).

(2)Eerder zei hij al: 'iemand die een begrip als de kopvodden-tax lanceert deugt niet.' (Joop, 05-02-2010)

In dit voorbeeld wordt een lage subjectiviteit toegekend aan de journalist en een hoge subjectiviteit aan de bron die hij citeert (Pit, 2003; Semino & Short, 2004). Subjectiviteit in figuur 1 heeft alleen betrekking op de journalist. Een DS dient altijd ingeklemd zijn tussen aanhalingstekens en moet geïntroduceerd worden met een *reportive clause* (*eerder zei hij al:*). Een FDS voldoet slechts aan één van beide eisen. Voorbeeldzin (1) zou er in het geval van FDS zo uit kunnen zien: *Eerder zei hij al: iemand die een begrip als de kopvodden-tax lanceert deugt niet.* Of: *De Vries veert op. 'Iemand die een begrip als de kopvodden-tax lanceert deugt niet.'*

Free indirect speech (FIS) is een mengvorm van DS en *indirect speech* (IS). Een subtiel voorbeeld van FIS is weergegeven in voorbeeld (3).

(3)De Vries zelf trekt zich niets van de hatemail aan. Hij blijft bij zijn standpunten. (Joop, 05-02-2010)

In voorbeeld (3) krijgt een lezer in de tweede zin toegang tot de gedachten van *De Vries*. Twee werkwoorden die een mentaal proces uitdrukken (*trekt zich aan, blijft bij*) zijn van toepassing op een participant in de derde persoon (*De Vries*). De lezer weet hierdoor niet goed of de uiting nu van de bron *De Vries* komt of dat de journalist een eigen interpretatie geeft van de gedachten van de bron (Semino et al., 1997; Redeker, 1996). Vanwege deze onzekerheid wordt FIS beschouwd als atypisch voor een journalistieke tekst en kenmerkend voor (literaire) narratieven (Pit, 2003).

Bij *indirect speech (IS)* geeft de journalist de bron weer in eigen woorden. Hierdoor neemt de mate van subjectiviteit toe (Semino & Short, 2004). Persoonlijke voornaamwoorden in eerste en tweede persoon verschijnen nu in de derde persoon, omdat ze de grammaticale tijd aannemen waarin de journalist zijn verhaal schrijft (Semino et al., 1997). In de indirecte rede worden geen aanhalingstekens gebruikt en de uiting van de bron start met het voegwoord *dat*, zoals in voorbeeld (4a). Vanwege het subjectieve karakter van IS lijkt de verwachting gerechtvaardigd dat IS vaker in nieuwsweblogs voorkomt. Het is echter ook mogelijk dat dit effect wordt tegengewerkt door het gegeven dat in nieuwsweblogs andere bronnen überhaupt weinig aan het woord komen.

- (4)a. Hij zei dat de PVV-leider aardig op een volksmenner begon te lijken.
 b. Nu noemde hij de PVV-leider opnieuw een ‘gevaarlijke politicus met de potentie van een volksmenner.’ (Joop, 05-02-2010)

In voorbeeld (4b) wordt een verschijnsel weergegeven dat vaak voorkomt in combinatie met de IS. Het gaat hier om de zogenoemde *embedded quote phenomena (Q)*, waar een kleine quote in een lopende zin wordt geplaatst. Een schrijver neemt hiermee afstand van de woorden van de bron binnen zijn eigen uiting. Maar de Q leent zich ook voor ‘*biased or slanted*’ representaties van andermans woorden (Semino, Short & Culpeper, 1997: 31). Het subjectiviteitsgehalte is daarmee niet duidelijk. De Q behandelen we in dit onderzoek apart. De verwachting is dat Q meer voorkomt in dagbladen dan in nieuwsweblogs, omdat het een typisch journalistiek verschijnsel is (Semino & Short, 2004).

De meest subjectieve en minimale vorm van speech presentation is de *narrator’s report of speech act (NRSA)*. Een NRSA bevat alleen een verwijzing naar verbale handelingen. Een voorbeeld is gegeven in (5).

- (5) De PVV-voorman moet zich verantwoorden voor een zootje smakelijke soundbytes & lolquotes. (GeenStijl, 20-01-2010)

In voorbeeld (5) staat de speech act *moet zich verantwoorden*. Wat verantwoord moet worden is *een zootje smakelijke soundbytes & lolquotes*. De inhoud daarvan blijft onbekend, maar de formulering maakt duidelijk dat de journalist niet neutraal staat tegenover de uitingen van Wilders. Vanwege het ontbreken van de eigen inbreng van de bron is het journalistiek objectiverende gehalte laag. De verwachting is dan ook dat er meer NRSA wordt gevonden in nieuwsweblogs dan in dagbladen.

Gegeven de verschillende subjectiviteitseffecten van narration en de speech presentation-categorieën kunnen drie specifieke hypothesen worden opgesteld:

- H1 Dagbladen bevatten meer speech presentation dan nieuwsweblogs.
- H2 Nieuwsweblogs bevatten meer subjectieve speech-presentationcategorieën dan dagbladen.
- H3 Nieuwsweblogs bevatten minder embedded quotes dan dagbladen.

Transitiviteitsprocessen

Werkwoorden drukken in zinnen bepaalde acties of processen uit (Delin, 2000: 27). Het zijn vaak acties die gedaan worden onder het bewustzijn en controle van het uitvoerende personage in de tekst (Fowler, 1991). Deze processen in zinnen zijn gecategoriseerd in de transitiviteitstheorie van Halliday (1985). Transitiviteit is een goed middel voor het analyseren van subjectiviteit in teksten, omdat de journalist in de keuze van een transitiviteitscategorie een opvatting uitdrukt (Chen, 2005).

De transitiviteitsprocessen zijn interessant voor beoefenaren van een specifieke vorm van inhoudsanalyse die de NET-methode wordt genoemd (Kleinnijenhuis, De Ridder & Rietberg, 1997; Kleinnijenhuis et al., 2007). In deze methode worden zinnen uit nieuwsartikelen gecodeerd als bestaand uit een subject, een object, en een betekenisrelatie tussen die twee (een kernzin). Doordat subjecten en objecten actoren en/of issues vertegenwoordigen, en de relaties positief of negatief kunnen zijn, is het mogelijk na het verzamelen van een substantiële hoeveelheid kernzinnen netwerkpatronen zichtbaar te maken tussen politici en issues in de media. Kennis van transitiviteitsprocessen kan helpen bij het specificeren van relaties in de NET-methode.

Halliday (1985) onderscheidt zes verschillende processen: materiële, mentale, relationele, gedrags-, existentiële en verbale processen. Deze processen kunnen een bepaalde richting (positief, negatief of neutraal) hebben ten opzichte van de participanten (actor of goal) in het zinsdeel.

Materiële processen vertolken de handeling van een actor met betrekking tot een andere participant in de tekst, de goal. In het onderstaande voorbeeld (6) is *Spong* de actor en *Wilders* de goal in een materieel proces (*klaagde aan*).

(6) Spong klaagde Wilders aan voor belediging en haatzaaien. (Metro, 22-01-2009)

Aan beide aspecten van de werking kunnen we een richting toekennen: de werking vanuit de actor is in (6) negatief, en de werking op de goal ook.

Een (deel)zin kan ook een **mentaal proces** bevatten. Dit zijn interne processen van cognitie, affectie of waarneming. In voorbeeld (7) neemt de actor (*het OM*) in het zinsdeel iets waar (*zag*) dat betrekking heeft op de goal (*niks strafbaars*). In *Wilders' uitlatingen* is een omstandigheid, die niet noodzakelijk gespecificeerd hoeft te worden in een mentaal proces.

(7) Aanvankelijk zag het OM niks strafbaars in Wilders' uitlatingen. (Trouw, 21-01-2009)

Omdat het werkwoord *zien* in dit geval geen proces is met een duidelijke richting, kunnen we niet zeggen dat het proces gekleurd is door de zienswijze van de schrij-

ver en beoordelen we dit proces zowel vanuit de actor, als gericht op de goal, als neutraal.

Gedragsprocessen lijken op mentale processen. Zo spelen beide processen zich in de mens zelf af, maar de één manifesteert zich anders dan de andere. Bij een mentaal proces krijgt een actor een indruk, prikkel, of aanleiding van een goal (de woorden actor en goal zijn bij een mentaal proces wat ongelukkig, maar voor de eenvoud worden ze gehandhaafd). Een gedragsproces komt niet tot stand door externe prikkels. Bij een gedragsproces is de goal dan ook afwezig. Dit is goed te zien in voorbeeld (8):

(8) Wilders zelf toonde gisteren weinig emotie tijdens de zitting. (Algemeen Dagblad, 21-01-2010)

Wilders is de actor, de werking vanuit de actor is neutraal. *Gisteren* en *tijdens de zitting* zijn omstandigheden.

Een **relationeel proces** is een proces van 'zijn' en kent twee verschillende uitwerkingen. Voorbeeld (9) is de attributieve vorm (x is een attribuut van y); voorbeeld (10) de identificerende. Bij een attributieve vorm wordt aan één actor (*de sfeer*) een eigenschap toegekend (*grimmig*). Bij de identificerende vorm worden twee actoren aan elkaar gelijk gesteld. *Geert Wilders* wordt in (10) *de lul* genoemd. Beide voorbeelden kun je beoordelen als een negatief proces vanuit de actor; er is bij dit proces geen goal.

(9) De sfeer op de Ground Zero van de Vrijheid is nu al grimmig. (GeenStijl, 20-01-2010)

(10) Geert Wilders is de lul wegens uitlatingen over de koran en de islam. (GeenStijl, 21-01-2009)

Het **existentiële proces** introduceert een actor in de tekst, zoals in voorbeeld (11). In het Nederlands is het existentiële proces vooral te herkennen aan de combinatie van het werkwoord *zijn* met *er*. In andere gevallen is een parafrase met *er* mogelijk. Andere werkwoorden die een omstandigheid of bestaan van iets uitdrukken zijn: *bestaan*, *blijven*, *gebeuren*, *plaatsvinden*, *aan het licht komen*; werkwoorden die tijd of plaats aanduiden zijn: *volgen*, *staan*, *liggen* en *hangen*. De richting van het existentiële proces in (11) is neutraal.

(11) Natuurlijk waren er naast de reguliere paradijsvogels ook normaal mensen bij de Parnassusweg. (GeenStijl, 16-01-2010)

Het laatste proces dat we onderscheiden is het **verbale proces**, waarin een actor een verbale uiting doet, met behulp van werkwoorden als *zeggen*, *menen*, *schreeuwen* of *klagen*. In voorbeeld (12) is sprake van een verbaal proces.

(12) 'We hebben hem ons strijdplan ontvouwd', vertelt Anker. (de Volkskrant, 16-01-2010)

De uitspraak tussen aanhalingstekens is de verbale uiting die door actor *Anker* wordt *verteld*. Het proces vanuit de actor is neutraal. Verbale processen drukken vaak de mening van de schrijver over de actor uit, bijvoorbeeld door een werkwoord als *klagen* (negatief) of *uitleggen* (positief; Chen, 2005).

Alle transitiviteitsprocessen kunnen voorkomen in dagbladen of nieuwsweblogs. Processen zijn niet inherent subjectief. Aan de processen kan wel een richting worden toegekend. We verwachten dat die richting vaker negatief is bij de nieuwsweblogs, omdat de inhoud van een weblog vaak kritisch en ironisch van aard is (Matheson, 2009). Omdat nieuws ook overwegend negatief is geladen, kunnen we een hypothese formuleren over 'gekleurde processen' in het algemeen:

- H4 Nieuwsweblogs bevatten meer gekleurde transitiviteitsprocessen dan dagbladen.

Personalization

Een andere manier om subjectiviteit in teksten te meten is door te kijken hoe persoonlijk de schrijver zich presenteert. Personalization is onderdeel van wat Fairclough (1995) '*informalization*' noemt. Geïnformaliseerde nieuwstekst ontstaat als kenmerken van een informele conversatie worden overgenomen. Pearce (2005) noemt in navolging van Biber & Finegan (1989) een reeks aan specifieke verschijnselen die gebundeld personalisering aanduiden. Een subcategorie heeft betrekking op het uitdrukken van een mening, ofwel *stance*. Stance wordt uitgedrukt in vier soorten uitingen.

De eerste is de **adverbiale expressie**, zoals *volgens*, *eigenlijk*, *zeker*, of *echt* (epistemische markeerders) en *helemaal*, *volledig*, *extreem*, of *bijna* (bijwoorden van graad). In voorbeeld (13) hieronder is *massaal* een adverbiale expressie van graad, waarmee de auteur aangeeft dat het proces een kans is om en masse een tegengeluid te laten horen.

(13) Politieke tegenstanders van Wilders roepen gelijkgestemden sinds enkele dagen via internet op om 20 januari massaal in actie te komen rond het proces van de PVV-leider. (De Telegraaf, 28-12-2009)

De tweede categorie is de **expressies van stance in complement clause constructions: de post-predicaat-dat-zin en om te-zinnen** (Biber, 2004, 133-135; Pearce 2005, 87). Deze zinnen markeren subjectiviteit, omdat ze worden ingeleid door adjectieve predicaten, mentale werkwoorden of werkwoorden die verlangen, intentie of beslissing uitdrukken (Biber, 2004). Hierdoor wordt een bepaalde houding of opvatting geuit in het beschrijvende deel van de zin. Een voorbeeld van een *om te*-complementzin staat in voorbeeld (13), ingeleid door *roepen ... op*.

De derde categorie betreft de **expressie van stance via modale werkwoorden en mentale werkwoorden** (Pearce, 2005, 86). Modale werkwoorden drukken noodzakelijkheid, waarschijnlijkheid, wenselijkheid, verplichting of een mogelijkheid uit ten opzichte van de uitgedrukte handeling (Biber, 2004). Een mentaal werkwoord markeert een mentaal proces, waarmee de innerlijke beleving van de auteur of geparafraseerde spreker wordt weerspiegeld. Mentale werkwoorden kunnen ook in woordelijke uitdrukkingen voorkomen, zoals in voorbeeld (14).

(14) Ik heb er een grote hekel aan als er denigrerend over kiezers wordt gesproken. (Joop.nl, 03-02-2010)

Ten slotte kunnen **persoonlijke voornaamwoorden in eerste en tweede persoon** personalization opwekken (Pearce, 2005). Teksten waarin de persoonlijke voornaamwoorden in de eerste en tweede persoon voorkomen, creëren (denkbeeldige) interactie met de lezer en daarmee subjectiviteit, omdat de auteur meer als persoon over het voetlicht komt.

Biber (2004) kwam tot de conclusie dat de genres drama en persoonlijke brieven door de eeuwen heen significant meer personalization bevatten dan nieuwsteksten en medisch proza (Biber, 2004: 130). Een nieuwsw weblog wordt wel gekenschetst als een verzameling opinies die vooral samenhang krijgt door het gegeven dat ze door één persoon zijn geschreven (Matheson, 2009). We verwachten dus dat personalization meer voorkomt in nieuwsw blogs:

- H5 Nieuwsw blogs bevatten meer markeringen van personalization dan dagbladen.

Connotatieve verwijzingen

In dit onderzoek wordt bij verwijzingen naar personen vastgesteld of ze positief of negatief gekleurd zijn. Als ze negatief of positief gekleurd zijn heeft de verwijzing een connotatieve betekenis of connotatie. In voorbeeld (15) is een aantal connotatieve verwijzingen onderstreept.

(15) Moszko stapt meteen met groot vertoon in de juridische arena inzake de Wilders Aanklacht. Zo gaat de heer maffiamaat Moszko bij de Hoge Raad verzoeken of het bevel om Geert Wilders te vervolgen wegens haatzaai en discriminatie **VERNIETIGD** kan worden. Kudo+1 voor Ome Geert. Gewoon die juridisch-joodse reldandy bellen om die paar Hezbollah-aanhangers en Doekle-vereerders een poot uit te draaien. (GeenStijl, 03-02-2009)

Vanwege het feitelijke en zakelijke karakter van nieuwsberichten wordt daarin een kleiner aantal connotatieve verwijzingen verwacht dan in nieuwsw blogs:

- H6 Nieuwsw blogs bevatten meer connotatieve verwijzingen dan dagbladen.

Methode

Het corpus

De mate van subjectiviteit in nieuwsweblogs en dagbladen is onderzocht door het analyseren van berichten over de rechtszaak tegen Geert Wilders in de tijdsperiode 21 januari 2009 tot 3 april 2010. Er zijn 24 nieuwsberichten uit acht Nederlandse dagbladen geselecteerd (*Algemeen Dagblad*, *De Telegraaf*, *Trouw*, *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, *NRC Next*, *Sp!ts* en *Metro*) en twintig artikelen uit twee nieuwsweblogs (*GeenStijl* en *Joop*). De drie artikelen uit iedere krant waren onderscheiden in genre: nieuwsbericht, achtergrondreportage, en opiniebijdrage. De stukken uit de nieuwsweblogs zijn niet onderscheiden naar genre, maar worden door redactieleden geschreven (geen reacties van lezers). De kranten zijn ingedeeld in twee groepen: sterk en zwak marktgeoriënteerd (Beam, 2003). Sterk marktgeoriënteerd: *Algemeen Dagblad*, *De Telegraaf*, *Sp!ts*, en *Metro*; de andere vier zijn zwak marktgeoriënteerd. De twee nieuwsweblogs zijn ingedeeld als populair (*GeenStijl*) en serieus (*Joop*) georiënteerd. De resultaten van het gehele onderzoek zijn op het niveau van (markt)oriëntatie en op het niveau van genre en medium geanalyseerd. Vanwege ruimtegebrek worden niet alle resultaten weergegeven.

De tekstuele data beslaan 44 berichten (9372 woorden). De (deel)zin van een artikel was de eenheid van analyse. In totaal zijn 872 zinsdelen geanalyseerd op veertien variabelen met 32 onderscheiden categorieën. Elke zin is herhaalde malen woord voor woord geanalyseerd op diverse aspecten om het linguïstische onderzoeksinstrument zo uitputtend mogelijk toe te passen. Dat betekent dat een intensieve en betekenisvolle analyse is verricht in plaats van een grootschalige maar extensieve analyse (waarbij bijvoorbeeld alleen de kop en de lead worden geanalyseerd op inhoudselementen). Door de stratificatie van de nieuwsweblogs (populair – serieus), kranten (sterk marktgeoriënteerd – zwak marktgeoriënteerd) en genres in kranten is een dataset ontstaan die zich op verschillende niveaus laat onderzoeken (hoewel de probleemstelling tot een analyse van geaggregeerde data heeft geleid).

Operationalisering van het meetinstrument

Er is een codeboek gemaakt met daarin codes van variabelen die herleid zijn uit de taalgebruiksaspecten *speech presentation*, *transitiviteitsprocessen*, *personalization* en *connotatieve verwijzingen*. Daarnaast zijn de teksten gesegmenteerd in deelzinnen. De (deel)zinnen zijn als volgt gecodeerd: (1) tekstspectifieke variabelen: medium (krant – weblog), tekstgenre (nieuws, achtergrond, opinie), lengte (aantal woorden, aantal zinsdelen); (2) zinsdeelspectifieke variabelen: *speech presentation*, *transitiviteit*, de helft van *personalization*; (3) woordspectifieke variabelen: andere helft van *personalization* en *connotatieve verwijzingen*.

Betrouwbaarheid

De intercodeursbetrouwbaarheid is vastgesteld door een tweede codeur 500 zinnen te laten coderen aan de hand van het codeboek en een mondelinge instructie. Na

TABEL 1 *Frequenties en percentages van het aantal keer dat speech presentation/narration voorkomt per medium (n = 872)*

	Dagblad (n = 515)	Nieuwsweblog (n = 357)
Narration	210 (40,78%)	248 (69,47%)
Speech presentation	305 (59,22%)	109 (30,53%)

100 zinnen werden de coderingen van de eerste en tweede codeur vergeleken, waarna systematische verschillen werden opgelost. De resterende 400 zinnen werden gecodeerd en per variabele werden Cohen's kappa's berekend. Alle veertien variabelen hadden een kappa > 0,70. Twee variabelen scoorden onder de 0,80: voor het bepalen van de richting van de transitiviteit met betrekking tot de goal gaf een kappa van 0,71; en de uitdrukking van stance via adverbiale expressies liet een kappa van 0,79 zien. De intercodeursbetrouwbaarheid was overwegend goed.

Resultaten

In het onderzoek zijn de data geanalyseerd voor (markt)oriëntatie, genre en medium (krant – weblog) (Schurink, 2010). Een rapportage van de resultaten op alle niveaus kost te veel ruimte. Eén resultaat van (markt)oriëntatie is echter relevant voor de beantwoording van de probleemstelling: er was een interactie-effect van (markt)oriëntatie met medium op de Q-variabele ($F(1,40) = 4,209$, $p < 0,05$). Zwak marktgeoriënteerde bladen gebruikten meer Q per zin ($M = 0,16$, $SD = 0,1$) dan sterk marktgeoriënteerde bladen ($M = 0,05$, $SD = 0,07$), populaire of serieuze weblogs (populair: $M = 0,03$, $SD = 0,06$; serieus: $M = 0,04$, $SD = 0,06$). Over (markt)oriëntatie wordt in de verdere resultaten gegeneraliseerd. Voor genre golden relevante effecten op speech presentation en Q (zie onder tabel 2). Door generalisatie over genres in kranten valt het onderscheid naar genre samen met het onderscheid naar medium: het gaat om verschillen tussen dagbladen en nieuwsweblogs.

Hypothese 1

Nieuwsweblogs bevatten meer narration dan dagbladen.

Tabel 1 presenteert *het soort rapportage* in de zin (narration of speech presentation) per medium. Nieuwsweblogs bevatten meer narration (69,47%) dan dagbladen (40,78%), en dagbladen juist meer speech presentation (59,22%) dan nieuwsweblogs (30,53%; $\chi^2(1) = 71,958$, $p < 0,001$, Cramers V = 0,28). Hypothese 1 wordt aangenomen.

Hypothese 2

In nieuwsweblogs worden meer subjectieve speech-presentationcategorieën gevonden dan in dagbladen.

TABEL 2 *Frequenties (kolompercentages) en gestandaardiseerde residuen van speech-presentationcategorieën per genre (n = 358)*

	Nieuwsbericht	Achtergrondverhaal	Opiniestuk	Nieuwsweblogbericht
(F)DS	35 (34,65%)	54 (45,00%)	6 (13,95%)	39 (41,49%)
SR	-0,5	1,4	-2,5	0,6
IS	36 (35,64%)	27 (22,50%)	17 (39,53%)	19 (20,21%)
SR	1,5	-1,1	1,5	-1,4
FIS	21 (20,79%)	34 (28,33%)	8 (18,60%)	12 (12,77%)
SR	0,0	1,8	-0,3	-1,7
NRSA	9 (8,91%)	5 (4,17%)	12 (27,91%)	24 (25,53%)
SR	-1,4	-2,9	2,4	3,0

(F)DS is de minst subjectieve categorie, gevolgd door FIS, IS en de meest subjectieve categorie is NRSA. In tabel 2 staan de frequenties en gestandaardiseerde residuen voor de onderscheiden speech-presentationcategorieën bij de onderscheiden genres. Er is een verschil tussen genres ($\chi^2(9) = 47,679$, $p < .001$, Cramer's $V = .21$) met betrekking tot de speech-presentationcategorieën. Uit de gestandaardiseerde residuen wordt afgelezen dat dit effect bestaat uit minder vaak voorkomen van (F)DS in opiniebijdragen ten opzichte van de andere genres, en uit het vaker voorkomen van NRSA in zowel opiniebijdragen en nieuwsweblogs tegenover nieuwsbericht en achtergrondverhaal. Als we generaliseren over de genres in de kranten (dus nieuwsweblogs vergelijken met dagbladen) vinden we een significant effect ($\chi^2(3) = 19,396$, $p < 0,001$, Cramers $V = 0,23$). Dit effect is alleen gelokaliseerd in het vaker voorkomen van NRSA in nieuwsweblogberichten (26%) dan in dagbladen (10%). Aangezien dit het verschil betreft tussen nieuwsbericht/achtergrondverhaal en opiniestuk/nieuwsweblog, is er geen reden om hypothese 2 aan te nemen. Omdat de andere categorieën geen verschil lieten zien, is hypothese 2 verworpen.

Hypothese 3

Nieuwsweblogs bevatten minder Q dan dagbladen.

Het aantal Q's in zinnen van dagbladberichten ($M = 0,10$, $SD = 0,36$) was hoger dan in zinnen van nieuwsweblogs ($M = 0,03$, $SD = 0,20$; $F(1,40) = 9,678$, $p < 0,01$). Hypothese 3 wordt aangenomen. Uitgesplitst naar de vier genres bleek er ook een significant effect van genre op het aantal Q's te zijn $F(3,40) = 4,563$, $p = .01$). Een post-hoc-Tukey's b-test toonde aan dat nieuwsberichten ($M = 0,14$, $SD = 0,11$) meer Q's bevatten dan nieuwsweblogs ($M = 0,07$, $SD = 0,09$), met achtergrondverhalen en opiniestukken daartussenin.

Hypothese 4

Nieuwsweblogs bevatten meer gekleurde transitiviteitsprocessen dan dagbladen.

TABEL 3 *Gemiddelde richting vanuit de actor of naar de goal per medium (standaardafwijking tussen haakjes)*

	Dagbladen (n = 668)		Nieuwsweblog (n = 452)	
Vanuit actor	-0,42 (0,36)	n = 456	-0,37 (0,27)	n = 291
Naar goal	-0,10 (0,21)	n = 212	-0,14 (0,23)	n = 161

Toelichting: (-1) Negatieve transitiviteitsrichting (0) Neutrale transitiviteitsrichting (1) Positieve transitiviteitsrichting gemeten in één schaal.

Het verschil in gebruik van transitiviteitsprocessen zelf is eerst geanalyseerd. Een chikwadraattoets toonde een verschil aan in het voorkomen van transitiviteitsprocessen tussen beide media ($\chi^2(6) = 17.828$, $p < 0,01$, Cramer's $V = 0,14$). Uit een analyse van de gestandaardiseerde residuen bleek dat er tussen de transitiviteitscategorieën zelf geen verschil in voorkomen was. Het enige verschil was in de categorie 'niet benoembaar': in nieuwsweblogs kon vaker geen proces benoemd worden (46 keer of 13% van de zinnen) dan in dagbladen (32 keer of 6% van de zinnen).

Voor de toetsing van hypothese 4 is de gemiddelde richting van de processen vergeleken tussen dagbladen en nieuwsweblogs. Tabel 3 geeft hiervan een overzicht. Er werden geen significante verschillen gevonden tussen de twee mediatypen, niet voor processen vanuit de actor, ($F(1,40) = 0,240$, $p = 0,627$), noch richting goal ($F(1,40) = 0,359$, $p = 0,552$). Hypothese 4 wordt verworpen. Alternatieve analyses (non-parametrische toetsing per procesrichting) lieten ook geen verschillen zien.

Hypothese 5

Nieuwsweblogs bevatten meer markeringen van personalization dan dagbladen.

Personalization werd gemeten door vier ratiovariabelen (adverbiale expressies, modale en mentale werkwoorden, complement clause-constructies en voornaamwoorden in eerste en tweede persoon), waardoor er een multivariate analyse is uitgevoerd. Uit deze toets kwam een significant hoofdeffect voor medium op het gemiddelde aantal per deelzin ($F(4, 37) = 6,108$, $p < 0,01$). De gemiddelden voor de onderdelen van personalisatie zijn weergegeven in tabel 4.

TABEL 4 *Gemiddelden van het aantal markeringen van personalization per medium (standaardafwijking tussen haakjes)*

	Dagbladen (<i>n</i> = 406)	Nieuwsweblogs (<i>n</i> = 201)
Adverbiale expressies	0,23 (0,14)	0,16 (0,12)
Mentale en modale werkwoorden	0,23 (0,14)	0,15 (0,12)
Eerste en tweede persoon	0,09 (0,09)	0,11 (0,11)
Complement clauses	0,24 (0,16)	0,09 (0,08)

Nieuwsweblogs en dagbladen verschilden niet van elkaar in het gebruik van adverbiale expressies ($F(1,40) = 3,309$, $p = 0,076$), noch in het gebruik van persoonlijke voornaamwoorden ($F(1,40) = 0,324$, $p = 0,573$).

Dagbladen gebruiken meer mentale en modale werkwoorden ($M = 0,23$, $SD = 0,14$), dan nieuwsweblogs ($M = 0,15$, $SD = 0,12$; $F(1,40) = 4,296$, $p < 0,05$). Het ging hier om het aantal post-predicaat-dat-zinnen en (om) te-zinnen. Er werden daarnaast gemiddeld meer post-predicaat-dat-zinnen en (om) te-zinnen gebruikt in dagbladen ($M = 0,24$, $SD = 0,16$) dan in nieuwsweblogs ($M = 0,09$, $SD = 0,08$; $F(1,40) = 13,078$, $p < 0,01$). Aangezien de gevonden verschillen tegen de verwachting ingaan wordt hypothese 5 verworpen.

Hypothese 6

Nieuwsweblogs bevatten meer connotatieve verwijzingen dan dagbladen.

Bij hypothese 6 was de verwachting dat er meer connotatieve verwijzingen te vinden zijn in nieuwsweblogs dan in dagbladen. In tabel 5 zijn de gemiddelden gepresenteerd. Er is geen hoofdeffect van medium op het aantal connotatieve verwijzingen ($F(1,867) = 2,164$, $p = 0,142$). Hypothese 6 wordt verworpen.

TABEL 5 *Gemiddeld aantal connotatieve verwijzingen per medium (standaardafwijking staat tussen haakjes)*

	Dagbladen (<i>n</i> = 292)	Nieuwsweblogs (<i>n</i> = 235)
Gemiddeld aantal connotatieve verwijzingen	0,57 (0,77)	0,65 (0,93)

Discussie

Nieuwsfeiten in nieuwsweblogs worden significant meer beschreven vanuit de auteur zelf en dagbladen rapporteren juist significant meer uitspraken van een bron in de vorm van citaten en parafrases. Dagbladen proberen in hun tekstuele weergave een objectieve afstand te bewaren en het nieuwsfeit op zichzelf te laten staan.

Net als dagbladen presenteren de nieuwsw weblogberichten het nieuwsfeit ook, maar dan verwerkt in hun eigen bewoording, belevenis en reactie op dat nieuwsfeit. Nieuwsw weblogberichten en opiniestukken bevatten significant meer NRSA (het meest subjectieve speech-presentationtype) dan de twee andere dagbladgenres. De andere speech-presentationcategorieën werden evenveel gevonden in nieuwsw weblogs als in dagbladen, op de categorie Q na.

Nieuwsberichten in dagbladen blijken significant meer *embedded quote phenomena* (Q) te gebruiken dan nieuwsw weblogteksten. Deze vorm van citeren is zeer typerend voor het traditionele journalistieke genre (Semino, Short & Culpeper, 1997). Het is betekenisvol dat juist de zwak marktgeoriënteerde dagbladen (de 'kwaliteitskranten') meer Q gebruiken. Kwaliteitsjournalistiek toont zich in het gebruik van Q's.

Nieuwsw weblogs bevatten niet significant meer gekleurde transitiviteitsprocessen dan dagbladen of andersom. De kleuring van de processen was bij beide genres overwegend negatief. Een opvallend verschil was wel dat in nieuwsw weblogs significant vaker transitiviteitsprocessen ontbraken.

Qua personalization blijkt dat nieuwsw weblogs en dagbladen verschillen in het gebruik van *complement clauses*. Er worden in dagbladen meer post-predicaat-dat-zinnen en (om) te-zinnen gevonden dan in nieuwsw weblogs. Dit betekent dat er in dagbladen meer subjectieve zinsconstructies voorkomen dan in nieuwsw weblogs. Daarnaast tellen dagbladen meer mentale en modale werkwoorden dan nieuwsw weblogs. Dagbladen doen dus meer een beroep op de innerlijke beleving van de participant in de zin.

Tot slot is meer dan driekwart van de connotatieve verwijzingen negatief. Er is echter geen onderscheid tussen dagbladen en nieuwsw weblogs. Dit resultaat is tegen-intuïtief, gezien de reputatie van GeenStijl in het schelden en beledigen.

Hoewel niet alle hypothesen bevestigd werden, wezen de resultaten in de verwachte richting: nieuwsw weblogs zijn subjectiever dan dagbladen. Uitgesplitst naar genre bleek in sommige gevallen het verschil te vallen tussen opiniestukken en nieuwsw weblogs enerzijds, en nieuwsberichten en achtergrondverhalen anderzijds. Dat lijkt het verschil in subjectiviteit te onderstrepen. In de discussie gaan we in op opmerkelijke resultaten, zoals het regelmatig ontbreken van een transitiviteitsproces in nieuwsw weblogs, en het ontbreken van een verschil in connotatieve verwijzingen tussen nieuwsw weblogs en dagbladen.

We stelden eerder dat journalistieke objectiviteit vooral blijkt uit een manier van schrijven die het journalistieke relaas legitimeert (Broersma, 2010b). Nieuwsw weblogs willen zich van de journalistiek onderscheiden door juist vanuit zichzelf en subjectief te schrijven (Matheson, 2009).

De gemene deler achter subjectiviteit als taalgebruik lijkt de mate waarin de auteur anderen laat spreken in het bericht. Daarin zien we een duidelijk verschil tussen nieuwsw weblogs en dagbladen. De inhoud van nieuwsw weblogs blijkt significant minder gerapporteerde spraak en juist meer eigen vertellingen te bevatten dan de inhoud van dagbladen.

Speech presentation

Semino & Short (2004) toonden al aan dat nieuwsteksten meer gerapporteerde spraak en markeringen van embedded quotes bevatten dan fictie en autobiografische teksten. Journalisten streven objectiviteit na door hun vertelling aan bronnen toe te schrijven. Bloggers houden hier geen rekening mee (Matheson, 2009).

De resultaten van dit onderzoek lieten zien dat journalisten in dagbladen veel vaker speech presentation toepassen dan in nieuwsweblogs. Alleen de meest subjectieve vorm (NSRA) bleek vaker in nieuwsweblogs te worden gebruikt. Het op zichzelf staande verschijnsel van embedded quotes (Q) bleek vaker in nieuwsberichten voor te komen, meer specifiek in de kwaliteitsdagbladen. Als bronnen in nieuwsweblogs aan het woord komen, gebeurt dat dus vaker onder verantwoording van de auteur.

Daar komt bij dat de resultaten voor de (free) direct speech vertekend zijn door de wijze van citeren. Waar journalisten vaker meer bronnen een klein citaat toebedelen, laten nieuwsweblogs één bron met een lang citaat aan het woord. In het aantal geciteerde zinnen zit geen verschil, maar de wijze van citeren heeft gevolgen voor de subjectiviteit (de nieuwsweblog weerspiegelt geen opbouw met hoor en wederhoor). Bloggers nemen vaak hele stukken tekst van elkaar over door middel van knippen en plakken (Blood, 2003).

Het minder voorkomen van de journalistiek ambachtelijke Q onderstreept dat de nieuwsweblogger probeert juist niet journalistiek te schrijven. Interessant is dat het aantal directe citaten in Nederlandse dagbladen vanaf de jaren vijftig tot 2002 juist is toegenomen als gevolg van professionalisering in de journalistiek (Vis, 2011). De gedachte van Bakker (2010) dat de weblogger amateurjournalistiek bedrijft lijkt dus weerspiegeld te worden in diens citaatgebruik.

Transitiviteitsprocessen

In het onderzoek blijken de media niet van elkaar te verschillen in de mate waarin gekleurde transitiviteitsprocesrichtingen worden gebruikt. Hoewel deze uitkomst niet werd verwacht, is het een interessante uitkomst voor de bruikbaarheid van de NET-methode (Kleinnijenhuis et al., 2007). Bij de NET-methode wordt in zinnen vastgesteld hoe een verwoord proces vanuit een actor (subject) werkt op een goal (object). Hoewel diverse procesvormen worden onderscheiden in de NET-methode, is de grammaticaal gemotiveerde methode van Halliday (1985) niet eerder toegepast. De bevinding dat er geen onderscheid gemaakt kan worden tussen de onderzochte media maakt de NET-methode bruikbaar voor het doel dat ze nastreeft: het benoemen van verschillen in berichtgeving tussen actoren en issues in verschillende media. De vooronderstelling van de NET-methode is dat gevonden verschillen niet te verklaren zijn uit inherente verschillen tussen media of genres. Het ontbreken van verschillen in transitiviteitsprocessen in dit onderzoek ondersteunt die vooronderstelling.

Wel een duidelijk verschil tussen de beide media was de relatief grote hoeveelheid zinnen in de nieuwsweblogberichten die geen transitiviteitsproces bevatten. De

verklaring hiervoor ligt bij de elliptische schrijfstijl, dat kenmerkend blijkt te zijn voor GeenStijl (*zeau, mooi, hooggeëerd publiek*). Hierdoor komen er veel korte zinsdelen zonder proces voor in de nieuwswblogs en zijn de zinnen gemiddeld korter dan de dagbladteksten. GeenStijl gebruikt de elliptische stijl om het publiek directer aan te spreken en zich te onderscheiden van de typische journalistieke schrijfstijl. Deze directe aansprekingen zouden bij een volgend onderzoek meegenomen moeten worden als gevallen van personalization.

Personalization

Nieuwsteksten zouden minder gepersonaliseerd zijn dan nieuwswblogteksten. De resultaten van dit onderzoek geven een omgekeerd beeld. Dagbladteksten bevatten meer markerings van complement clauses en mentale en modale werkwoorden dan nieuwswblogteksten. Overigens bleek er geen verschil in persoonlijke voor-naamwoorden en adverbiale expressies.

De aanname dat een nieuwswblog persoonlijker is dan een nieuwsbericht is blijkbaar onjuist. De productiewijze van nieuwswblogs doet zoiets ook verwachten. Ze worden gerund door professionele redactie, ook al nemen ze afstand van journalistieke routines (Borgers, in voorbereiding). De nieuwswblogs zijn dan ook geen individuele, puur persoonlijke verslagen, zoals in ander onderzoek wordt betoogd (Matheson, 2009).

De reden waarom dagbladen persoonlijker over lijken te komen, lijkt een artefact van de speech presentation. Mentale en modale werkwoorden worden gebruikt om eigen persoonlijke gedachten weer te geven, maar ook voor andermans gedachten, gevoelens of intenties (Sanders & Redeker, 1993). Juist het vaker aan het woord laten van bronnen (om redenen van objectiviteit) leidt tot sterkere personalization. In een volgend onderzoek moet de categorie personalization specifiekere worden gedefinieerd, in ieder geval zonder de mentale en modale werkwoorden.

Connotatieve verwijzingen

De beide media onderscheiden zich niet in het gebruik van connotatieve verwijzingen. De richting is overwegend negatief. Dit is een tegenintuïtief resultaat, gezien de woordkeus van GeenStijl, geïllustreerd in voorbeeld (15). De voor nieuwsteksten ontwikkelde linguïstische meetinstrumenten voorzagen niet in woordgebruik als: *de lul, milleniumhoaxer Maurice de Hond, de extreem linkse beroepsboeroeper, een veroordeelde nudistenviespeuk* en *de linkse haatklootzakjes*.

De connotatieve verwijzingen in Joop.nl waren wat genuanceerder en binnen de dagbladen waren persoonsverwijzingen die op scheldwoorden leken of voorzien waren van gekleurde adjectieven zeldzaam. Voor dagbladen kenmerkende negatieve connotatieve verwijzingen waren: *de verdachte, een discriminatoir karakter, strafvervolg*ing en *anti-islamitische uitspraken*.

Hoewel in eerder onderzoek is gebleken dat gradaties van kleuring moeilijk te coderen zijn (Van Atteveldt, Kleinnijenhuis, Ruigrok & Schlobach, 2008), wijken de connotatieve verwijzingen in GeenStijl juist in gradatie nogal af van die in dagbla-

den. In toekomstig onderzoek zal een onderscheid naar gradatie of vorm van connotaties moeten worden aangebracht.

Een alternatieve interpretatie kan zijn dat het gescheld van GeenStijl een kwestie is van veel geschreeuw en weinig wol: hoewel er sprake is van een afwijkende woordkeus leidt een vergelijking tussen de genres niet tot een conclusie dat er een wezenlijk andere kijk op de werkelijkheid wordt gepresenteerd via connotatieve verwijzingen.

Beperkingen van het onderzoek

Het voor dit onderzoek samengestelde instrument om talige subjectiviteit te meten behoeft verbetering. Het blijkt dat de verschillende uitdrukkingsvormen van talige subjectiviteit niet alle hetzelfde begrip van subjectiviteit meten. We kunnen wel vaststellen dat verschillen in speech presentation een maat kunnen vormen voor het meten van subjectiviteit, en ook van een journalistieke werkwijze, terwijl transitiviteit juist ongeacht de journalistieke werkwijze gebruikt zou kunnen worden als een maat voor inhoudelijke verschillen in representaties van actor en issues. Wat betreft personalization en connotatieve verwijzingen moet op basis van dit onderzoek worden geconcludeerd dat verbeteringen aan het meetinstrument moeten worden aangebracht. Het onderzoek naar de meetmethode van subjectiviteit in nieuwstekst is overigens in volle gang (Vis, 2011).

Wat betreft personalization is het van belang de samenhang met speech presentation te ontrafelen. Biber (2004) toont weliswaar aan dat er systematische verbanden zijn tussen gebruik van deze werkwoorden en personalization, maar de directe semantische relatie ligt toch in de uitdrukking van speech presentation. Vervolgonderzoek moet beide verschijnselen onafhankelijk van elkaar in kaart brengen. Bij de negatieve connotatieve verwijzingen moet een onderscheid aangebracht kunnen worden tussen schelden en 'negatief benoemen'. Of dit een kwestie is van gradaties of dat schelden een apart te onderscheiden taalhandeling vormt, moet vervolgonderzoek uitwijzen.

Het corpus waarop het onderzoek is verricht, was niet groot en betrof een specifiek onderwerp (de rechtszaak tegen Geert Wilders). Daar stond tegenover dat iedere zin van het corpus is geanalyseerd op een behoorlijk aantal taalverschijnselen, zodat de kans klein is dat er een vorm van talige subjectiviteit over het hoofd is gezien. Bovendien was de intercodeursbetrouwbaarheid overwegend goed, zodat het de moeite loont de methode te verbeteren en systematiseren in vervolgonderzoek.

Nieuwsweblogs kunnen de voorbode zijn van een nieuwe vorm van journalistiek (Bakker, 2010; Broersma, 2010; Janssen 2010). In dit onderzoek is vooral naar boven gekomen dat de traditionele journalistieke manier om objectiviteit vorm te geven in een bepaalde manier van schrijven niet wordt toegepast in nieuwsweblogs (Broersma, 2010b). Het is niet duidelijk of deze verandering de toekomstige journa-

listiek zal bepalen. Daarvoor is vooral empirisch onderzoek nodig bij degenen die bepalen welke vormen zullen overleven: de nieuwsconsumenten.

Literatuur

- Atteveldt, W. van, Kleinnijenhuis, J., Ruigrok, N. & Schlobach, S. (2008). Good news or bad news? Conducting sentiment analysis on Dutch text to distinguish between positive and negative relations. *Journal of Information Technology & Politics*, 5(1) 73-94.
- Bakker, P. (2010). Journalistiek zonder infrastructuur – een reële optie? *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 38(3), 250-258.
- Beam, R.A. (2003). Content differences between daily newspapers with strong and weak marketorientations. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 80(2), 368-390.
- Biber, D. & Finegan, E. (1989). Styles of stance in English: Lexical and grammatical marking of evidentiality and affect. *Text*, 9(1), 93-124.
- Biber, D. (2004). Historical patterns for the grammatical marking of stance. A cross-register comparison. *Journal of Historical Pragmatics*, 5(1), 107-136.
- Blood, R. (2003). Weblogs and journalism. Do they connect? *Niemand Reports*, 57(3), 61-63.
- Borger, M. (in voorbereiding). *Inventing participatory journalism*. Ongepubliceerd manuscript, Vrije Universiteit Amsterdam.
- Broersma, M. (2010a). De transformatie van het journalistieke veld: discursieve strategieën en journalistieke vormen. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 38(3), 268-276.
- Broersma, M. (2010b). The unbearable limitations of journalism: On press critique and journalism's claim to truth. *International Communication Gazette*, 72(1), 21-33.
- Chen, L. (2005). Transitivity in media texts: Negative verbal process sub-functions and narrator bias. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 43(1), 33-51.
- Chesney, T. & Su, D.K.S. (2010). The impact of anonymity on weblog credibility. *The International Journal of Human-Computer Studies*, 68(10), 710-718.
- Costera Meijer, I. (2010). Waardevolle journalistiek. Op zoek naar kwaliteit vanuit het gezichtspunt van de gebruiker. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 38(3), 223-231.
- Delin, J. (2000). *The language of everyday life: an introduction*. London: Sage publications.
- Ekdale, B., Namkoong, K., Fung, T.K.F. & Perlmutter, D.D. (2010). Why blog? (then and now): exploring the motivations for blogging by popular American political bloggers. *New media & Society*, 12(2), 217-234.
- Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Fowler, R. (1991). *Language in the news: discourse and ideology in the press*. London: Routledge.
- Halliday, M.A.K. (1985). *An introduction to functional grammar*. London: Edward Arnold.
- Janssen, S. (2010). De institutionele logica van de journalistiek: onderzoek naar het journalistieke veld in het spoor van Bourdieu. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 38(3), 259-267.
- Kleinnijenhuis, J., Ridder, J.A. de & Rietberg, E.M. (1997). Reasoning in economic discourse: an application of the network approach to the Dutch press. In C.W. Roberts (Ed.), *Text analysis for the social sciences: methods for drawing statistical inferences from texts and transcripts* (pp. 191-207). New York: Erlbaum.
- Kleinnijenhuis, J., Scholten, O., Atteveldt, W. van, Hoof, A.M.J. van, Krouwel, A., Oegema, D., Ridder, J.A. de, Ruigrok, N. & Takens, J. (2007). *Nederland vijfstromenland. De rol van de media en stemwijzers bij de verkiezingen van 2006*. Amsterdam: Bert Bakker.
- Lowrey, W. (2006). Mapping the journalism-blogging relationship. *Journalism*, 7(4), 477-500.
- Matheson, D. (2009). What the blogger knows. In Z. Papacharissi (Ed.), *Journalism and citizenship. New agendas in communication* (pp. 151-165). New York: Routledge.
- Neveu, E. (2007). Pierre Bourdieu: Sociologist of Media, or Sociologist for Media Scholars? *Journalism Studies*, 8, 335-47.

- Pearce, M. (2005). Informalization in UK party election broadcasts 1966-97. *Language and Literature*, 14(1), 65-90.
- Pit, M. (2003). *How to express yourself with a causal connective – subjectivity and causal connectives in Dutch, German and French*. Amsterdam: Rodopi.
- Redeker, G. (1996). Free indirect discourse in newspaper reports. In C. Cremers & M. den Dikken (Eds.), *Linguistics in the Netherlands* 13. (pp. 221-232). Amsterdam: John Benjamins.
- Robinson, S. & Deshano, C. (te verschijnen). Citizen journalists and their third places. What makes people exchange information online (or not)? *Journalism Studies*, 1-16 (DOI: 10.1080/1461670X.2011.557559).
- Sanders, J. & Redeker, G. (1993). Linguistic perspective in short news stories. *Poetics* 22, 69-87.
- Schurink, M. (2010). *Subjectiviteit in journalistieke berichtgeving over de rechtszaak tegen Geert Wilders*. Masterthesis Vrije Universiteit Amsterdam (te downloaden van: http://www.ubvu.vu.nl/scripties/ft/13_1909827.pdf).
- Semino, E. & Short, M. (2004). *Corpus stylistics. Speech, writing and thought presentation in a corpus of English writing*. London: Routledge.
- Semino, E., Short, M. & Culpeper, J. (1997). Using a corpus to test a model of speech and thought presentation. *Poetics* 25, 17-43.
- Trouw (26-01-2006). Retorische journalistiek/Geenstijl: zeggen wat je denkt [online nieuwsbericht]. Geraadpleegd op 22 maart 2010, van <http://www.trouw.nl/achtergrond/deverdieping/article1237855.ece>.
- Vis, K. (2011). *Subjectivity in news discourse. A corpus linguistic analysis of informalization*. Dissertatie Vrije Universiteit Amsterdam. Oisterwijk, NL: BOXPress.
- Zoonen, L. van (1998). A professional, unreliable, heroic marionette (M/F): structure, agency and subjectivity in contemporary journalism. *European Journal of Cultural Studies*, 1(1), 123-143.